

МИЛОРАД ПЕРИЋ,
САВЕТНИК
МИНИСТРА ОДБРАНЕ
ЗА ВОЈНУ САРАДЊУ
И ДИПЛОМАТИЈУ

ПРВА ЛИНИЈА ОДБРАНЕ

Нови положај војног фактора у свету, који све више поприма улогу промотера спољне политике једне земље, одразио се и на значај и улогу војне дипломатије која је данас постала снажан инструмент изградње и јачања безбедности и стабилности, поверења и разумевања, промовисања заједничких интереса и превазилажења проблема и неспоразума

Промене на глобалној сцени, нови изазови и претње, захтевају и да се војни фактор, а тиме и војна дипломатија прилагоде тим реалностима. На који начин – сазнајемо од саветника министра одбране господина Милорада Перића, генерал-мајора у пензији, чије су богато дипломатско искуство, стечено у најутицајнијем центру светске моћи, Вашингтону, али и у међународним мировним мисијама, препознали и странци. Наиме, њега је Министарства одбране САД недавно одликовало за допринос развијању војне сарадње између оружаних снага САД и ВРСЦГ за време боравка на дужности изасланика одбране у Вашингтону од 2001. до 2005. године. Тиме је постао први српски официр који је примио амерички орден Legion of Merit.

Господине генерале, где је, по Вашем мишљењу, данас место војне дипломатије у међународним односима?

– Од давнина је позната изрека да је дипломатија прва линија одбране, а војска последња. Војна дипломатија је негде између, будући да на прави начин чини баланс између интереса политике једне државе према иностранству, безбедносних изазова и интереса, јачања војних односа применом инструментата међународне политике, и слично. У том контексту треба посматрати улогу војне дипломатије и њено место у међународним односима, и у нашој земљи и у свету.

Дипломатски односи, гледано са становишта права и обавеза преузетих првенствено прихватањем Бечке конвенције о дипломатским односима и другим

међународно признатим актима, неизбежно имају и војно обележје, јер представљају синергију задатака политичке и војне природе који се остварују на основу националних интереса сваке земље.

Ради бољег разумевања позиције војне дипломатије у међународним односима, мора се разумети и нова позиција војног фактора, који се све више ставља у улогу промовисања спољнополитичких интереса. Промене на глобалној сцени, нови изазови и претње, захтевају и да се војни фактор, а тиме и војна дипломатије прилагоде новим околностима. У неким државама војна дипломатија се чак дефинише као једна од мисија Војске.

У функцији изградње и јачања безбедности, стабилности, поверења, уз разумевање и промовисање заједничких интереса, војна дипломатија данас све више поприма улогу промотера спољне политике једне земље. Другим речима, постала је снажан инструмент изградње и јачања безбедности и стабилности.

Како у том оквиру одређујете улогу наше војне дипломатије у тражењу пута за улазак Србије у евроатлантске интеграције?

– Улога војне дипломатије Србије јесте промовисање свих облика међународне војне сарадње са циљем прихватања нових вредности и укључивања Србије у евроатлантске и европске интеграционе токове, препознавање заједничких интереса и изградња поверења и пријатељства са оружаним снагама суседних и осталих земаља у региону и свету.

Да би остварила своју улогу и циљеве, војна дипломатија Републике Србије има веома разгранат систем: прво, војну дипломатију на врху као највиши институционални облик који чине војне делегације на нивоу Министарства одбране и Генералштаба; друго, војнодипломатска представништва у свету; треће, војне мисије, комисије и инспекције, које могу бити сталне и привремене.

Набројаним институционализованим формама војне дипломатије Србије остварују се задаци вођењем дијалога на високом нивоу из области одбране, разменом делегација и експертских група, школовањем војног састава у иностранству, и обратно, војноекономском сарадњом, учешћем у мировним операцијама, и на друге начине.

Које су активности у тој области најзначајније у овом тренутку?

– Мислим да су то првенствено поправљање и нормализација односа са САД и НАТО и стварање услова за бржу интеграцију Србије у евроатлантске и европске институције. Са САД су само током ове године потписана три билатерална споразума, чиме је поново формално успостављена билатерална одбрамбена сарадња две земље. Србија се сада сврстава у ред европских држава које су уговорно регулисале сарадњу са САД на одбрамбеном плану, и тиме је са најутицајнијом државом света практично успостављено партнерство.

Како се у ту слику уклапа недавно потписани споразум о Државном партнерству са америчком државом Охајо?

– Један од најважнијих споразума са САД јесте Споразум о статусу снага (SOFA) чиме је покренут Програм државног партнерства (SPP) са државом Охајом. Његова практична примена је већ започела званичном посетом заменика команданта Националне гарде Охаја генерала Метјуа Кембича, обиласком јединица и Команде Копнених снага и реализацијом семинара под називом "Помоћ војске цивилним структурама", који је ових дана одржан у

Народној скупштини Србије, а под покровитељством Европске команде и Националне гарде Охаја.

Програм, осим директне сарадње између Националне гарде Охаја и наше војске, омогућава и блиску сарадњу градова, промовисање приступа хуманитарним, трговинским и пословним организацијама држава партнера, подршку развоју демократских институција, и друго.

Сарадњу ће унапредити професионално војно образовање, заједничке војне вежбе, помоћ у контроли граница, помоћ у случају ванредних ситуација, трагање и спасавање, борба против нелегалне трговине, заштита животне средине, помоћ у уређивању односа са јавношћу, размена експерата у различитим областима.

Дакле, Програм има вишеструки значај за нашу државу и Војску, јер с једне стране, Србија преко тог програма практично "улази на територију САД" и успоставља партнерство, а с друге, Војска изграђује своје капацитете, тако да постану интероперабилни са капацитетима сад и НАТОа и пре формалног приступања Србије Програму Партнерство мир.

Да ли је постојећа мрежа војнодипломатских представништва, коју је Србија развила у страним државама и међународним организацијама, довољна за остваривање постављених циљева?

– Република Србија има тренутно 19 војнодипломатских представништава (ВДП) широм света, од тога 14 у Европи, три у Азији и по једно у Африци и Северној Америци. Поред тога, има и три војна представника у међународним организацијама. Сагледавајући нове услове, реалности и потребе, планирамо да у наредном периоду проширимо број ВДП за још четири у Европи и Азији. Истовремено, са постепеним укључивањем Србије у евроатлантске и европске институције биће неопходно да се прошири и број војних представништава и представника у тим институцијама. План је да се број представништава повећа на седам, касније до десет, а највећи број биће везан за будуће обавезе Србије које произилазе из Програма Партнерство за мир и регионалне иницијативе.

Будућа мрежа изасланстава одбране и војних представништава требала би да исказе стварне интересе и потребе Војске Србије, са циљем да се и уз помоћ војне дипломатије, активним наступима делује у правцу афирмисања државне и војне политике, спровођења реформе система одбране, развијања и унапређења мултилатералне, билатералне и војноекономске сарадње са државама пријема и међународним организацијама, те да се развијањем и унапређењем партнерских односа са институцијама колективне безбедности и важним центрима моћи стварају услови и за јачање сарадње посебних служби.

Војна сарадња и дипломатија на регионалном нивоу добро су развијене. Јасно је да то није било лако, имајући у виду не тако давну прошлост. На који начин се то постигло?

– Један од спољнополитичких, дипломатских и безбедносних приоритета Србије јесте унапређење и јачање регионалне сарадње и враћање поверења. У том смислу и војна дипломатија усмерава своје активности путем унапређења сарадње са војскама суседа, дефинисањем односа према усвојеним споразумима и плановима билатералне војне сарадње, који се реализују разменом

делегација и експертских група различитог нивоа, укључујући и највиши, разменом искустава, изналагањем одговора на заједничке изазове и претње и сарадњом служби. Примера ради, Србија је на војном плану остварила сарадњу са неколико суседних држава у области борбе против тероризма, одржала билатералне војне вежбе и планира нове сличне активности.

Поред тога, наша земља је укључена и у регионалне иницијативе, у различитим улогама и својствима, од посматрача до пуноправног члана. Споменућу само неке од њих: Америчко-јадранска повеља, Сарадња министара одбране земаља југоисточне Европе (SEDM), Форум за помоћ земаља југоисточне Европе (SE-EC), Пакт стабилности за југоисточну Европу, Регионални центар за помоћ у верификацији и имплементацији контроле наоружања, Мултинационална саветодавна група, Јадранско-јонска иницијатива, и друге. Посебно је значајно разумети да су већину тих иницијатива покренуле САД, НАТО и ЕУ, па се и самим учешћем у њима стварају услови за унапређење укупне сарадње са тим најутицајнијим центрима моћи, афирмишу државни и национални интереси и артикулишу потребе Војске.

У јавности постоји утисак да војна дипломатија у овом тренутку у Србији постиже боље резултате од цивилне. Да ли је то само утисак, или је стварно тако?

– Познато је да државне и националне интересе и начин њихове реализације дефинише државно руководство, пре свега Влада, а реализује их државни апарат. Доминантно, спољнополитичке интересе реализује Министарство спољних послова, а војна дипломатија се ставља у функцију њиховог остваривања. С тим у вези може се рећи да су циљеви цивилне и војне дипломатије међусобно испреплетани и тешко је рећи да ли постоји и где је граница између једне и друге? Међутим, уочава се и да су резултати остварени на пољу војне дипломатије Србије конкретнији, што произилази из саме природе, места и улоге војног фактора данас у свету.

Није спорно да су Министарство одбране и Генералштаб покретали многе иницијативе, били носиоци њихове реализације, подстицај за свеукупни реформски курс и интеграционе процесе, што у широј јавности ствара утисак да је "војна дипломатија постигла боље резултате од цивилне". Војна дипломатија и Војска у целини могу умногоме допринети афирмисању државних и националних интереса, али треба бити реалан и рационалан и разумети да ће без заједничког деловања свих државних структура, јасне визије и заједнички испољене политичке воље да се она реализује, њени домети бити ограничени. Једноставно, држава и војска, односно цивилна и војна дипломатија морају говорити истим језиком и наступати са истих позиција.

Колико је Србија занимљива за стране војне дипломате?

– Све најутицајније и највеће државе света имају војнодипломатске представнике у нашој земљи. Тренутно је у Републици Србији акредитовано 25 изасланика одбране са седиштем у Београду и седам изасланика са седиштем у суседним земљама, што је тзв. акредитација на нерезиденцијалној основи. Број акредитованих војнодипломатских представника у једној земљи показује и њену политичку, економску, безбедносну и регионалну важност.

Са свим иностраним војним представницима остварена је веома добра комуникација и они представљају незамењив мост за унапређење војне и укупне сарадње између држава и оружаних снага, изградњу поверења, боље разумевање међусобних позиција и интереса, помоћ и подршку реформском курсу Војске Србије.

Из значаја војне дипломатије произилази и важност избора кандидата за ту специфичну дужност. Која знања и вештине

мора да поседује изасланик одбране и које су пожељне особине тих официра?

– Изасланик одбране мора бити свестрана личност у сваком погледу. Неретко ћете чути да државе и војске настоје да за изасланике одбране пошаљу оно што је најбоље у њиховој Војсци.

У Министарству одбране Србије разрађени су и прихваћени јасни и прецизни критеријуми за избор изасланика одбране. Поред општин, будући изасланик одбране мора да задовољи широк спектар посебних услова. Ако кренемо од образовања, захтеви су веома високи и крећу се у распону командно-штабно – генералштабно усавршавање, односно мастер – докторат. Знање једног светског језика, а најчешће је то енглески, и језика државе пријема један је од одлучујућих фактора приликом избора за ту дужност. Захтева се да и супруге изасланика познају енглески језик, бар на нивоу првог степена. Изграђени манири, суздржаност, комуникативност, амбиција за стицање знања, познавање протокола, изглед, понашање и многе друге позитивне особине требале би, такође, да одликују једног војног дипломату.

Имајући у виду специфичност посла који обавља изасланик одбране, од њега се захтева да добро разуме глобална и регионална кретања и безбедносну политику, да буде тимски играч, али и независан мислилац.

Изасланик одбране је и саветник амбасадора (шефа мисије) о питањима политике одбране и безбедности и учествује у раду колегијума амбасаде. Он је, такође, и незамењиви промотер војне политике, јер може умногоме да помогне унапређењу сарадње две државе на војном плану.

Како се бирају изасланици одбране?

– Избор за дужност војног изасланика спроводи се као и у свим армијама света – на основу конкурса, а на принципу добровољности. Колегијум министра одбране разматра листу кандидата, а одлуку о избору за дужност изасланика одбране доноси сам министар одбране. Према најновијој систематизацији изасланика одбране предвиђене су дужности изасланик и помоћник изасланика одбране, а број лица у једном изасланству зависи од конкретне земље, њеног утицаја, конкретних интереса и потреба. Припреме начелно трају до годину дана, а највише зависе од претходних знања и искуства кандидата.

Наредног месеца у Охајо путује висока делегација Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије ради разговора о конкретним облицима сарадње ваздухопловства двеју земаља.

Република Србија има тренутно 19 војнодипломатских представништва широм света, од тога 14 у Европи, три у Азији и по једно у Африци и Северној Америци. Поред тога има и три војна представника у међународним организацијама. Сагледавајући нове услове, реалности и потребе, планирамо да у наредном периоду проширимо број ВДП за још четири у Европи и Азији.

Сваки припадник војске који је ангажован у некој од међународних мисија, у заједничкој активности са страним партнерима, на школовању у иностранству или је члан неке од званичних делегација јесте, истовремено, и војни дипломата, промотер војске, државних и укупних националних интереса.

"Кључ" за избор изасланика одбране више не постоји. Међутим, због указане потребе, посебно у хитним случајевима, министар одбране може одредити лице за дужност у изасланству одбране и без потпуног спровођења поступка, уколико то лица испуњава опште услове за рад у изасланству одбране. У сваком случају, претходно се обаве све неопходне консултације, уз настојање да се на дужност упути најбољи могући кандидат, имајући у виду да преко њих свет стиче слику о нашој војсци и држави, па се тако и односи према нама.

На шта као садашњи саветник нарочито указујете министру са аспекта значајног искуства и дипломатског кредибилитета које сте стекли као изасланик одбране у Вашингтону, али и на дужностима у мисији УН (UNIMOG) у Ирану?

– После повратка са дужности изасланика одбране у Вашингтону, крајем прошле године, пензионисан сам и министар одбране Зоран Станковић одлучио је да ме ангажује као свог саветника. Основна идеја била је да се искуство и кредибилитет који сам стекао на тој, али и другим дужностима, и велики број познанстава у САД искористе за даље унапређење сарадње, враћање поверења, боље разумевање и афирмисање онога што се ради у Министарству одбране и Генералштабу. С друге стране, и да стечено искуство пренесем на младе сараднике који непосредно раде у политици одбране и војној сарадњи.

Иако сам званично саветник министра, желео бих да истакнем да сам, пре свега, део једног успешног, визионарског и реформски опредељеног тима, на чијем је челу сам министар одбране, у коме има много младих и способних лица, и који је, у претходном периоду, постигао значајне резултате, и у реформи система одбране, и на пољу афирмације позиције и нове улоге Војске. Знатно су поправљени односи са многим оружаним снагама, посебно са ОС САД, интензивирана је билатерална и мултилатерална сарадња, отворене су нове могућности за њено проширење, а наша држава и Војска препознате су као важан фактор стабилности и сарадње у региону. Моји савети и опредељења не разликују се од опредељења наведеног тима, што ми у многоме олакшава улогу саветника.

Представљали сте своју државу и Војску у најутицајнијем центру светске моћи у више наврата, у различитом периоду.

Колико своје драгоцене искуство можете применити у садашњој војној дипломатији?

– Привилегија коју сам имао омогућила ми је да сагледам и боље разумем процесе на глобалном плану, њихов регионални приступ и утицај, интересе, не само државе пријема него и, посредно, многих других, нове изазове и претње, место и измењену улогу војног фактора, раст његовог значаја у промовисању војне и државне политике и интереса, све израженије потребе за интеграцијама, заједничким одговором на изазове и претње, итд. Стечена је и перцепција да је правилно и рационално улагање у војни фактор, једна од најбољих инвестиција државе коју Војска многоструко враћа држави, на политичком, економском и безбедносном плану. Многе државе су то препознале и у том смислу имају нови приступ месту и улози војног фактора, а у функцији промовисања сопствених интереса.

Стечена су многа познанства, а неке од мојих бивших колега се сада налазе на врло високим државним и војним дужностима у многим државама света. Споменућу само да је један од њих данас саветник за националну безбедност председника земље у региону, други су директори обавештајних служби, трећи на високим положајима у МО и ГШ, неки самостални аналитичари, итд. Та познанства су незамењив квалитет. Омогућавају да се, по потреби, остваре брзи контакти и ставе у функцију решавања питања од заједничког интереса две државе и војске.

Контактирајући са колегама из војнодипломатског кора у различитим приликама, имао сам прилику да се приближим различитим културама, да сагледам другачије обичаје, проблеме. Разумео сам да су проблеми већине држава и војски углавном слични, те да постоји снажан интерес да се сарађује, размењују искуства, ради за добробит свог народа. У већини случајева, војнодипломатски представници су високи професионалци, коректни у контактима, спремни да помогну, наравно, у границама које дефинише политика и интереси њихове државе.

Показало се и у пракси да је војна дипломатија снажан инструмент политике одређених држава, да може отворити врата за многе конкретне активности и помоћи у превазилажењу проблема и неспоразума. Војници се боље разумеју и лакше налазе заједнички језик. ■

Снежана ЂОКИЋ
Снимио Даримир БАНДА